

## Ruh Sağlığı Uzman ve Öğrencilerinin Kişisel Değerlerinin Hayat Amaçları ve Dindarlık Eğilimleriyle İlişkisi

Murat İSKENDER \*

Ömer AKGÜL \*\*

Gülşah TURA \*\*\*

**Özet-** Bu çalışmada, ruh sağlığı uzman ve ilgili branş öğrencilerinin kişisel değerleri ile hayatın anlamı ve dindarlık eğilimleri arasındaki ilişkiler incelemek amacıyla 829 gönüllü uzman ve öğrenciye Kişisel Değerler Envanteri, Hayatın Amacı Ölçeği ve İç-Dış Gündümlü İnanç (Dindarlık Eğilimi) Ölçeği, uygulanmıştır. Kişisel Değerler, Hayatın Amacı ve Anlamı, İç-Dış Gündümlü İnanç değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Genel olarak içten, samimi inanç sahiplerinin hayatlarını anlamlandırmaları ile kişisel değerleri arasında olumlu yönde anlamlı ilişkiler görülmüştür. Kişisel değerleri güçlü olan bireylerin de hayatı anlamlandırma ve inanç dünyasında daha başarılı oldukları, her üç değişkenin de birbiriyle güçlü ve anlamlı ilişkileri olduğu tespit edilmiştir.

\* Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı

**E-posta:** iskender@sakarya.edu.tr

\*\* Uzm. Psk. Dan., Sakarya Üniversitesi SBE, Ruh Sağlığı Derneği Başkanı.

**E-posta:** omer.akgul@kimpikoloji.com

\*\*\* Uzm. Psk. Dan., Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

**E-posta:** gulderer@hacettepe.edu.tr

Bu araştırmanın amacı; hayatı anlamlandırma sürecinde inanç ve kişisel değerlerin rolünü incelemektir. Bu gayeyle şu sorulara cevap aranmıştır: Psikiyatri, psikoloji, PDR, EPH ve diğer ruh sağlığı alanlarında çalışanların ve ilgili branşlarda okuyan öğrencilerin cinsiyet, yaş grupları, meslekte çalışma süresi, medeni durum, ekonomik durum, branş ve doğum sırası değişkenlerine göre kişisel değerleri, inançları ve hayatı anlamlandırma ile ilgili kanaatleri farklılaşmakta mıdır? Psikiyatri, psikoloji, PDR, EPH ve diğer ruh sağlığı alanlarında çalışan ve öğrencilerinin hayatın anlamına ilişkin kanaatleri, kişisel değerleri ve inançları arasında nasıl bir ilişki vardır? Sosyal bilimlerle özellikle de psikoloji ile ilgili araştırmalarda genellikle araştırmaların öznesi olan ruh sağlığı çalışanları ve öğrencileri üzerine yapılan araştırmaların sayısı azdır. Bu açıdan araştırma bu eksiklikleri giderme hususunda önem arz etmektedir. Araştırma yalnızca Türkiye’de çalışan ve okuyan ruh sağlığı branşlarındaki kişilerle 2013-2014 yıllarıyla ve kullanılan envanter ile sınırlıdır.

Bu araştırma hayatın anlamı, kişisel değerler ve inanç arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik betimsel türde ilişkisel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacına ulaşmak için çalışma 2 aşamada yürütülmüştür. Birinci aşamada literatür taramasının yapılması, ikinci aşamada ise nicel araştırma yöntemi kullanılarak ekteki ölçme araçlarının uygulanması ve SPSS programıyla sonuçların değerlendirilmesi gerçekleştirilmiştir.

**Anahtar Kelimeler-** Değerler, İnanç, Hayatın Anlamı, Ruh sağlığı

## Giriş

İnsanın anlamak için yapılan çalışmaların beslendiği en önemli kaynaklardan ikisi felsefe ve teolojidir. İnanç ve değerlerin hayatı anlamlandırma ile ilişkisi bu konulardan birisidir. Disiplinler arası bu çalışmada inanç ve kişisel değerlerin hayatı anlamlandırma ile ilişkisi incelenecektir.

## Teorik Çerçeve

Çalışmanın kavramsal temelleri inanç, değerler ve hayatın anlamı üzerinedir. İnsanı diğer varlıklardan ayırt eden en temel niteliklerinden biri insanın akıl sahibi olması ve bununla ilişkili olarak hayatı bir anlama bağlayabilmesidir. Arapça’da “somut olarak nesneleri birbirine bağlamak” anlamında kullanılan “a-k-l” kökünden türeyen “akıl” sözcüğünün anlamı; “nesneler arasındaki bağlantıyı somut olarak değil de düşünsel olarak kurmak” (olaylar arasındaki

neden-sonuç, öncelik-sonralık ilişkileri), “olgular arasında düşüncede bağ kurmak” manasına gelmektedir (Özakıncı, 1998, s.86). İnsanın da anlamını bulmasında rehberlik eden akıl bu manada varoluşsal gayesine hizmet eder. İnsan bu anlam arayışı ihtiyacını bir manaya ya da bir maddeye bağlanarak doyurmaya çalışır.

Anlam insan için çok önemlidir ve insana özgüdür. Anlam soyut ve tanımlanması çok zor bir kavramken, aslında gündelik dilde zorlanmadan kullandığımız basit bir kavramdır. Anlam, bir sözcüğü kavradığımızda ortaya çıkan kavranan o şeydir (Taşdelen, s. 6). Anlam kelimesi, İngilizce “meaning, sense, signification”; Fransızca “sens, signification”; Almanca “bedeutung, sinn” ve Eski Türkçe “ma’na, mana” kelimeleriyle eş değerdir. Dilsel anlatımların taşıdığı bir içerik olarak kabul edilir (Güçlü 2002, s.66). Bir sözcüğün belirttiği, düşündüğü şeydir. Ayrıca bir önermenin, bir tasarının, bir düşüncenin ya da yapıtın anlatmak istediği şey olarak da ifade edilir (Akarsu, 1975, s.18). Bu mana çerçevesince kişisel değerlerini şekillendirir veya değerlerine uygun bir mana inşa eder. Bu bütün içinde değer, anlam ve inanç iç içedir.

Araştırmanın bir diğer değişkeni inançtır. İnanç tipolojilerini iç ve dış güdümlü olarak ayıran Alport’un en önemli kriteri şüphesiz inananın inancını nasıl anlamlandırdığıyla ilgilidir. Hayatın anlamını idrak etmiş, gayesine matuf olmuş, varlığını ve varoluşunu içselleştirmiş her kişi Allport’un ifadesiyle iç güdümlü (iç kaynaklı motivasyon) dindarlık mertebesinde. Alport çalışmalarıyla anlam hayatımıza bu kadar hakimken bizlerin anlama ne kadar hakim olduğumuzu sorgulamıştır. Akılımızın hikmetine hangi ölçüde malik olduğumuzu vurgulamıştır. İç güdümlü dindarlar dinini yaşayan ve motivasyonunu inandığı dinden alan bireylerdir. Dış güdümlü dindarlar ise dinlerini güvenlik sağlamak, teselli bulmak, sosyal ilgi bulabilmek, oylanmak, sosyal statü kazanmak ve kendi kendilerini haklı çıkarmak vb. gibi bazı emelleri için kullanmaktadırlar (Allport ve Ross, 1967, s.432-443).

Günlük dilde sıklıkla kullanılan kelimelerden biri olan inanç, sözlükte itikad, bir şeye bağlanmak, doğrulamak, güvenip dayanmak ve kalben huzur ve tatmin içerisinde bulunmak anlamlarına gelmektedir (Hökelekli, 2003, s.156). Farklı dillerde örneğin, Fransızcada ‘croyance’, İngilizcede ‘belief’, Arapçada ‘iman, itikad, kanaat’, Almancada ‘glaube, überzeugung’ kelimeleri ile karşılanmaktadır. İnanca “hem kesin olmayan bir bilgi veya kanaat hem de müşahhas gerçeklere dayanan bir hükmün ifadesi”, “ihtimalin bütün derecelerini içine alan, şüpheden sıyrılmış, tam bir kabul ve tasdik” (Peker, 2003, s.71), “kişisel güvene dayanarak kabul veya reddetme” (Akarsu, s.101) anlamları verilmiştir.

Dindarlık ise ilk olarak bireysellik vurgusuyla ön plana çıkmaktadır. Bunun yanında insan hayatını bütünsel şekilde görerek ve varoluşsal zemini birbirinden bağımsız, kopuk, kesintili ontik kategorize etmemekle birlikte kişinin inandığı dinle ilgilenme düzeyi olarak da düşünülebilecek olan dindarlık, ‘dinin insan hayatına nüfuz derecesi’ şeklinde tanımlanabilir. Burada din tüm boyutlarıyla ele alınırken ‘insan’ ifadesi bir tekillik ifade etmez, ‘derece’ ifadesi ise dinin yaşanma şiddeti ve yoğunluğunu anlatır (Tekin, 2011, s.129-134).

Araştırmanın bir diğer değişkeni değerlerdir. Kavramsal açıdan değer (value), “bir şeyi arzu edilir veya yararlı kılan özelliği veya niteliği; bir şeye bağlanan ruhsal enerji miktarı” ve sosyalleşme süreci içinde öğrenilen, toplumdan topluma ya da zamana bağlı olarak değişebilen, belli bir toplumda neyin iyi, neyin kötü, doğru veya yanlış, arzu edilir veya arzu edilmez olduğu konusunda ortak görüşler, standartlar anlamlarına gelmektedir (Güçlü, s.195). Hayatı anlamlandıran manadan da etkilenen bu kişisel değerler aynı zamanda hem hayatın anlamını hem de inanç dünyasına da etkide bulunur.

Değer kavramı ilk olarak felsefenin ilgi alanına girmektedir. Felsefe “ahlak felsefesi” veya “etik” başlığında değer kavramını tartışmaktadır. Ahlak felsefesi, iyi, kötü, sorumluluk, irade, vicdan, özgürlük, erdem, ahlaki yargı, ahlak yasası, ahlaki eylem gibi kavramlar etrafında konuşmaktadır. Değer kavramı da ahlak felsefesinin önemli odak noktalarından birini teşkil etmektedir.

İnsan doğasına özgü olan değerler, insanın kendi değerini yaratmasıyla kişisel/sübjektif değerler ve kişiyi aşan, kişiler arası ilişkilerden doğan, nesnel kültürel değerler olarak vardır. Değerlerin özellikle ahlaki değerler evrenselleştirilebilir. İnsanın varlık şartı, ahlaki değerler yoluyla olur. Değerlerin ahlakiliği de insani değerlerle mümkündür (Poyraz, 2013, s.87).

Bu konularda literatür incelendiğinde önceden bir çok çalışma yapılmıştır. Hökelekli tarafından insanın yaratılışına uygun olarak, aklın ve sağduyunun onayladığı, dini geleneklerin kuvvetle desteklediği, toplumsal hayatın ortak tecrübesinin talep ettiği, bireysel mutluluğu, toplumsal huzur ve barışı ifade eden, hazcılık, hırs, kötülük, güç elde etme, daha çok sahip olma gibi negatif değerlere zıt, idealize edilmiş insani değerler belirtilmiştir. Bu değerler, sevgi, saygı, sorumluluk, adalet, iffet ve namus, cesaret, sabır, şükür, doğruluk, itidal, merhamet, şefkat, güven, vefa, diğerkamlık, cömertlik, kanaatkarlık, tevazu (alçak gönüllülük), affedicilik ve hoşgörü şeklinde sıralanmıştır (Hökelekli, 2013, s.5-11.).

Schwartz değerler araştırmasına 11 değerle başlar. Dini ve manevi değerleri farklı bir kategori olarak düşünür. Ancak araştırmaları sonucunda 65 farklı kültürde geçerli olduğunu söylediği 10 temel değere ulaşır ve dini ve manevi değerleri başta geleneksellik olmak üzere iyilikseverlik (yardımseverlik) içinde

eritir. Bu durumun İslam kültür ve Müslüman bireyler açısından ne kadar geçerlidir. Yapıcı, Kutlu ve Bilican tarafından yapılan çalışmada Schwartz değerleri yeniden güncellenmiş ve 11 değer üzerinden ölçeğin Müslüman Türk Kültürüne uyarlanması yapılmıştır (Yapıcı, 2012, s.9-151).

Schwartz Değerler Listesi'nde on temel değer verilmiştir. Bunlar, öz-yönelim, uyarılma, hazcılık (hedonizm), başarı, güç, güvenlik, uyum, gelenek, yardımseverlik ve evrenselliktir (Schwartz, 2014, s.5-6; akt: Mehmedoğlu, 2013, s.800). Söz konusu 10 temel değeri dairesel şekilde 4 ana kategoride toparlar. Güç ve başarı, 'Kendini Geliştirme'; uyarılma ve özyönetim, 'Yeniliğe Açıklık'; evrensellik ve iyilikseverlik, 'Kendini Aşma'; güvenlik, uyuma ve geleneksellik ise 'Muhafazakârlık' kategorisinde sınıflandırılır. Hazcılık "Kendini Geliştirme" ve "Yeniliğe Açıklık" kategorilerindedir.. "Kendini Geliştirme", kendini aşma boyutuyla çelişkilidir, çünkü kendini geliştirme kişinin hedeflerini izlemesi üzerine yoğunlaşır. "Kendini Aşma" ise toplumun bütününün faydasıyla ilgilidir. Gene Schwartz'a göre bağımsız hareket etme, düşünme, hissetme ve yeni deneyimlere açık olmakla ilgili olan "Yeniliğe Açıklık" boyutu ise kendini denetleme, değişime dirençli olmakla ilgili olan "Muhafazakârlık" boyutuyla çalışmaktadır (Yapıcı, 2012, s.9-151).

**Tablo:** Değer tipleri ve içerikleri

| DEĞER TİPLERİ  | TANIM VE AMAÇ                                                                                             | İÇERDİKLERİ TEK DEĞERLER                                                                                                                                                              |
|----------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| GÜÇ            | Sosyal konum ve prestij, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim veya kontrol gücü                         | Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görüntüyü koruyabilmek, (insanlar tarafından benimsenmek)                                                     |
| BAŞARI         | Sosyal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi                                                    | Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak, (zeki olmak)                                                                                                       |
| HAZCILIK       | Zevk ve duyuların kişisel ödüllendirmesi                                                                  | Zevk, hayattan tat almak                                                                                                                                                              |
| UYARILIM       | Heyecan, hayata meydan okuma ve yenilik arayışı                                                           | Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak                                                                                                           |
| ÖZYÖNELİM      | Bağımsız düşünce ve eylem tercihi, keşif ve inceleme                                                      | Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak, (kendine saygısı olmak)                                                                   |
| EVRENSELÇİLİK  | Anlayışlı, takdir edici ve hoşgörülü olma, insanların ve tabiatın iyiliğini gözetme, geliştirme ve koruma | Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, barış içinde bir dünya istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak, çevreyi korumak, (iç uyum) |
| İYİLİKSEVERLİK | Kişisel temas içinde bulunan kimselerin iyiliğini gözetme, geliştirme ve koruma                           | Yardımsever olmak, dürtüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak, (gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat9                      |

|          |                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                     |
|----------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| GELENEK  | Dinin ya da geleneksel kültürün bir takım adet ve fikirlerini kabul etme, bağlanma ve saygı gösterme                                                | Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı olmak, (dünyevi işlerden el ayak çekmek) |
| UYMA     | Toplumsal norm ve beklentileri ihlal etme, başkalarını rahatsız etme ya da kırma-yaralama gibi fiillere elverişli dürtü ve eğilimlerin sınırlanması | Kibar olmak, itaatkâr olmak, ana babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek                                                          |
| GÜVENLİK | Toplumun, ilişkilerin ve bireyin kendisinin güvenliği, huzur ve istikrarı                                                                           | Ulusal güvenlik, toplumsal düzeninin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek, (bağlılık duygusu, sağlıklı olmak)    |

Literatürde önceden yapılan çalışmalarda karşılaşılan genel bulgular aşağıdaki gibidir:

Teorik açıdan din ve değerler birbirleriyle ilişkilidir. Birey kendini anlamlandırdığı değerleri dinde bulur (Mehmedoğlu, 2006, s.475). Bulut’a göre inanç hayatı anlamlandırmanın en önemli yollarından biridir: “Bilim gibi din de yaşamı anlamlı kılmamanın yollarından biridir ve her ikisinin de yaşamın bütünlüğü içinde birbirinden ayrılmaz gerçeklik olarak kabul edilmesi mümkündür (Bulut, 2002, s.234). Hayatı anlamlandırma gibi hayatın zorluklarıyla başa çıkma hususunda da inancın önemli bir yer tuttuğu Kula’nın bedensel engellilerin yaşadıkları zorlukları aşmadan dini başa çıkma yöntemlerine başvurdıkları saptamasında da görülmektedir (Kula, 2005, s. 241)

Bununla beraber ruh sağlığı hizmetlerini sunan uzmanların anlam değer ve inanç dünyasını anlamaya yönelik çalışmaların sayısı ruh sağlığı hizmeti alanların inanç değer ve anlam dünyasını anlamaya yönelik çalışmaların sayısından azdır. Çalışmamızın ruh sağlığı araştırmalarının öznesi olan uzmanları inceleyerek alandaki farkındalığı arttırması beklenmektedir.

### **Araştırmanın Amacı**

Hayatı anlamlandırma ile inanç ve değerler arasında bir ilişki olacağı varsayılmıştır. Bu araştırmanın amacı ruh sağlığı uzman ve öğrencilerinin kişisel değerlerinin hayat amaçları ve dindarlık eğilimleriyle ilişkisini incelemektir.

### **Araştırmada Cevap Aranacak Sorular**

Araştırma şu sorulara cevap bulmayı hedeflemiştir: Psikiyatri, psikoloji, PDR, EPH ve diğer ruh sağlığı alanlarında çalışanlar cinsiyet ve branşlarına göre

1. Hayatın amacına bakışları farklılaşmakta mıdır?
2. Kişisel değerleri farklılaşmakta mıdır?
3. İnançları farklılaşmakta mıdır?
4. Ruh sağlığı alanında çalışanların hayatın amacı, kişisel değerleri ve dindarlık eğilimleri arasında ilişki var mıdır?

### **Yöntem**

Kesitsel bir karakter arz eden bu çalışmada nicel yöntem kullanılmıştır. Araştırma ilişkisel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. İki ya da daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını belirlemeyi amaçlayan tarama yaklaşımı da vardır. Buna ilişkisel tarama yaklaşımı denir. Korelasyon ve karşılaştırma bu gruba girer (Karasar, 1984, s.83).

### **Araştırmanın Evren ve Örneklemi**

Araştırmanın evreni ruh sağlığı çalışanları ve öğrencileridir. Örneklem grubu; 369 psikolog (% 44,5), 344 PDR (%41,5), 54 psikiyatrist (% 6,5), 62 diğer ruh sağlığı branşlarından (%7,5), toplam 829 kişiden (123 öğrenci, 706 çalışan) oluşmaktadır. Ruh Sağlığı Derneği'nin 65bin üyeli mail grubu üzerinden yapılan davet üzerine online olarak doldurulmuştur. Tablo 1'de grupların dağılımları gösterilmiştir. Bu yönüyle araştırma literatürdeki önemli bir konuyu aydınlatma hususunda farklılık oluşturmaktadır. Araştırmamızda ruh sağlığı alanında çalışan veya okuyan kişiler seçilmiştir.

**Tablo 1:** Örneklemen Demografik Özellikleri

|          | <b>Gruplar</b>              | <b>Frekans</b> | <b>Yüzde</b> |
|----------|-----------------------------|----------------|--------------|
| Cinsiyet | Erkek                       | 196            | 23,6         |
|          | Kadın                       | 633            | 76,4         |
|          | Toplam                      | 829            | 100,0        |
| Branş    | Psikiyatri                  | 54             | 6,5          |
|          | Psikoloji                   | 369            | 44,5         |
|          | PDR, EPH                    | 344            | 41,5         |
|          | Diğer Ruh Sağlığı Branşları | 62             | 7,5          |
|          | Toplam                      | 829            | 100,0        |
|          | Öğrenci                     | 123            | 14,8         |
| Eğitim   | Mezun                       | 706            | 85,2         |
|          | Toplam                      | 829            | 100,0        |

## Veri Toplama Araçları

Araştırmamızda veriler soru formu aracılığı ile toplanmıştır. Soru formu, form yönergesi dışında iki bölümden oluşmuştur. İlk bölümde deneklere, demografik özelliklerini belirlemeye yönelik ifadeler yöneltmiştir. İkinci bölümde ise 3 ölçek kullanılmıştır.

Roy (2003) tarafından geliştirilen “Personal Values Inventory” (Kişisel Değerler Envanteri) ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirliği çalışması Ekşi ve arkadaşları tarafından yapılmıştır. Ayrıca dilsel eşdeğerlilik analizi için 50 üniversite öğrencisi üzerinde iki hafta arayla ölçeğin Türkçe ve İngilizce formu uygulanmış sonuçlar karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Faktör analizi sonucunda ölçeğin orijinal formda olduğu gibi beş faktörden oluştuğu ve faktör yüklerinin .40 ile .76 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık kat sayısı .63 olarak bulunmuştur (Ekşi, 2008, s.15). Ekşi ve arkadaşları tarafından faktör yüklerinin hangi faktörde toplandığı tespit edilerek 1. faktör grubuna “disiplin ve sorumluluk”, 2. faktör grubuna “güven ve bağışlama”, 3. faktör grubuna “dürüstlük ve paylaşım”, 4. faktör grubuna “saygı ve doğruluk” ve 5. faktör grubuna “paylaşım ve saygı” adı verilmiştir.

Victor Frankl’in logoterapi teorisi temel alınarak Crumbach ve Maholick tarafından geliştirilen Hayatın Amacı Ölçeği’nin özgün adı “Purpose in Life Scale” olarak isimlendirilmiştir. Ölçeğin Türk kültürüne uyarlama çalışması Kırac tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısının, 137 kişilik örnekleme .87 ve 461 üniversite öğrencisi ile yapılan bu çalışmada ise .93 olduğu saptanmıştır (Kırac, 2007, s.90). Kırac tarafından yapılan faktör analizinde, ölçeğin üç faktör içerdiği anlaşılmıştır. Ortak varyansın %48’ini açıklayan birinci faktör 1., 2., 3., 4., 5., 6., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 15., 16., 17., 19., 20. maddeleri içermektedir. 14. ve 18. maddeler varyansın %7’sini açıklayan 2. faktörü ve 7. madde ise varyansın %5 ini açıklayan 3. faktörü oluşturmaktadır. Birinci faktör hayatın anlam ve amacı ile ilgili maddeleri, 2. faktör özgürlük duygusuyla ilgili maddeleri içermektedir. 7. maddeyi içeren 3. faktör ise tanımlanamamıştır. Kırac 3. faktörü isimlendirmemiştir. Araştırmaya konu olan ilişki ve farklılıkları incelemek adına faktörü adlandırmanın faydalı olduğu düşünülmüştür. 7. Madde emeklilik sonrasında meşguliyetin planlanması ile ilgili düşüncelerle ilgili kanaati ölçmeye yönelik olduğu için “Emeklilik Planı” olarak tanımlanmıştır.

Allport ve Ross (1967) tarafından geliştirilen İç Güdümlü Dış Güdümlü İnanç Ölçeği (Intrinsic-Extrinsic Religiosity) ölçeği din psikolojisi alanından en çok



kullanılan dindarlık ölçme araçlarından biridir. Söz konusu ölçek Ok tarafından tercüme edilerek (2011) Türkçeye ve yerel inanç geleneğine uyarlaması sağlanmıştır. İç GÜdümlü inanç ölçeğinin 9 maddeli alfa güvenirlik katsayısı .89 olarak belirlenmiştir. Ancak maddelerin incelenmesinde 3 madde (“Benim için yalnız başına dini düşünce ve tefekküre dalarak zaman geçirmek daha önemlidir”, “Sosyal dini bir çevreye katılmam gerekse, bunu sırf sosyal arkadaşlıklar kurmak için değil, dinimi daha iyi öğrenmek amacıyla yapardım”, “Yalnızken yaptığım ibadetler, başkalarıyla birlikteyken yaptıklarım kadar anlamlı ve zevkli olur”) doğrudan Hristiyanlık dinin aynı yönüyle (ibadetlerin tek başına yapmaya karşılık kilisede toplu olarak yapma boyutu) alakalı olup kültürel inanç dokusuna uyumu mümkün olmadığından söz konusu boyut faktör analizi ve madde analizi göstergelerine bağlı olarak 6 maddeye indirgenmiş ve bu haliyle de ölçeğin alfa skoru .90 olarak bulunmuştur. Böylece ölçek hem yerleştirilmiş hem de değerinden ödün vermeden kullanımı ekonomik hale gelmiştir (Ok, 2011, s.539). 11 maddelik dış-güdümlü inanç ölçeğinin alfa skoru .59 olarak bulunmuştur. Açıklımlı faktör analizi sonucu, (Cattell Scree testi kriteri dikkate alındığında) bu ölçeğin gerçekte 3 ayrı yapıyı ölçtüğünü göstermektedir. Bunlardan 1.sinin, inancın etkisinin az hissedildiği bir durumu ölçtüğünü (sekülerleşmiş inanç: 3 madde; alfa=.60); 2.sinin dinin gerçekten dünyevi amaçlar için kullanılmasını içeren veya inancın dünyevi amaca hizmet için kullanımını içeren bir yapıyı ölçtüğünü (dünyevi amaçlı inanç: 3 madde, alfa=.70); 3.sünün de 2.sine benzer biçimde dinin sosyal yalnızlıktan korunmak için araç olarak kullanılmasını içeren bir eğilimi ölçtüğü (sosyal amaçlı inanç: 3 madde, alfa=.63) görülür. Dış-güdümlü inancın 2 maddesi ise faktör analizi ve madde içerik incelemesi sonucunda ya içerik benzersizliğinden dolayı ya da dolduğu maddenin alfa katsayısına katkıda bulunmadığı için ölçekten çıkarılmıştır. İç güdümlü dindar, inancını iç kaynaklı bir motivasyona sahipken, dış güdümlü dindar dış kaynaklı motivasyonlara sahiptir.

### **Ölçme Araçları ve Verilerin Analizinde Kullanılan Teknikler**

Veriler SPSS 19.0 programı ile analiz edilmiş olup, verilere ilişkin betimsel istatistikler (frekans dağılımları, mod değerleri, yüzde değerleri, aritmetik ortalamalar) bulunmuş olup, değişkenler arasında bağımsız gruplar arası t-testleri, tek yönlü varyans analizleri yapılmış ve değişkenler arasında korelasyonlara bakılmıştır.

## Bulgular

Örneklemin cinsiyet ve branş değişkenine göre dağılımını veren Tablo 1’de deneklerin 196’sı erkek, 633’ü kadındır. 54 kişi (deneklerin % 6,5’u) psikiyatri alanında olduğunu, 369 kişi (deneklerin % 44,5’u) psikoloji alanında olduğunu, 344 kişi (deneklerin % 41,5’u) PDR, EPH alanında olduğunu ve 62 kişi (deneklerin % 7,5’u) ise diğer ruh sağlığı branşlarında olduğunu ifade etmiştir.

Hayatın Amacı, Kişisel Değerler ve İnanç Ölçeklerinin cinsiyete göre bağımsız gruplararası t-testi sonuçları Tablo 2’te verilmiştir. Cinsiyete göre gruplar arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar arası t-testi yapılmıştır.

**Tablo 2:** Hayatın Amacı, Kişisel Değerler ve İnanç Ölçeklerinin Cinsiyete Göre Bağımsız Gruplararası T-Testi Sonuçları

|                  | Cinsiyet | N   | $\bar{X}$ | S      | t     | sd  | p     |
|------------------|----------|-----|-----------|--------|-------|-----|-------|
| Hayatın Amacı    | Erkek    | 196 | 110,597   | 15,433 | 3,082 | 827 | 0,002 |
|                  | Kadın    | 633 | 106,742   | 15,261 |       |     |       |
| Kişisel Değerler | Erkek    | 196 | 177,041   | 12,502 | 0,265 | 827 | 0,791 |
|                  | Kadın    | 633 | 176,749   | 13,768 |       |     |       |
| İnanç            | Erkek    | 196 | 43,556    | 10,405 | 0,324 | 827 | 0,746 |
|                  | Kadın    | 633 | 43,302    | 9,325  |       |     |       |

Bu testin sonuçlarına göre erkeklerin hayatın amacı ölçeğine verdikleri puanların ortalaması anlamlı olarak kadınlardan daha yüksektir [ $t(827)=3,082$ ;  $p<0,01$ ]. Kişisel Değerler Envanteri [ $t(827)=0,265$ ;  $p>0,05$ ] ve İnanç Ölçeğine [ $t_{(827)}=0,324$ ;  $p>0,05$ ] verdikleri puanların ortalamasına göre cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Branş durum değişkenine göre hayatın amacı, kişisel değerler ve inanç ölçeği betimsel istatistikleri ve tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 3’de verilmiştir.

Buna göre hayatın amacı ölçeğinde en yüksek ortalamaya sahip olan grup diğer ruh sağlığı çalışanlarıdır (sosyal hizmet uzmanı, yaşam koçu, vb). Bu grubu PDR, EPH branşında çalışanlar takip ederken üçüncü sırada en yüksek ortalamaya sahip olan grup psikoloji branşında çalışanlardır. En düşük ortalamaya sahip olan grup psikiyatri branşında çalışanlardır. Grupların puanlarının standart sapmalarına bakıldığında en yüksek standart sapmanın psikiyatri branşında çalışanlar olduğu görülmektedir.

**Tablo 3:** Branş Durum Değişkenine Göre Hayatın Amacı, Kişisel Değerler Ve İnanç Ölçeği Betimsel İstatistikleri ve Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

|                  | Branş Durum                               | N   | $\bar{X}$ | S      | Varyan-<br>sın Kay-<br>nağı | Kareler<br>Toplamı | Ser-<br>bestlik<br>Dere-<br>cesi | Kareler<br>Ortala-<br>ması | F     | p     | Anlamlı<br>Fark                                                            |
|------------------|-------------------------------------------|-----|-----------|--------|-----------------------------|--------------------|----------------------------------|----------------------------|-------|-------|----------------------------------------------------------------------------|
| Hayatın Anlamı   | Psiki-<br>yatri                           | 54  | 103,407   | 16,076 | Gruplara-<br>rası           | 4114,883           | 3                                | 1371,628                   | 5,902 | 0,001 |                                                                            |
|                  | Psiko-<br>loji                            | 369 | 106,209   | 15,254 | Gruplar<br>içi              | 191734,757         | 825                              | 232,406                    |       |       |                                                                            |
|                  | PDR,<br>EPH                               | 344 | 108,887   | 15,493 | Toplam                      | 195849,641         | 828                              |                            |       |       | Diğer Ruh<br>Sağlığı<br>Branşları><br>Psikiyatri                           |
|                  | Diğer<br>Ruh<br>Sağlığı<br>Branş-<br>ları | 62  | 113,113   | 12,852 |                             |                    |                                  |                            |       |       | Diğer Ruh<br>Sağlığı<br>Branşları><br>Psikiyatri                           |
|                  | Toplam                                    | 829 | 107,654   | 15,380 |                             |                    |                                  |                            |       |       |                                                                            |
| Kişisel Değerler | Psiki-<br>yatri                           | 54  | 173,074   | 13,450 | Gruplara-<br>rası           | 3518,711           | 3                                | 1172,904                   | 6,592 | 0,000 |                                                                            |
|                  | Psiko-<br>loji                            | 369 | 176,341   | 13,561 | Gruplar<br>içi              | 146780,784         | 825                              | 177,916                    |       |       |                                                                            |
|                  | PDR,<br>EPH                               | 344 | 176,733   | 13,341 | Toplam                      | 150299,496         | 828                              |                            |       |       | Diğer Ruh<br>Sağlığı<br>Branşları><br>Psikiyatri,<br>Psikoloji,<br>PDR,EPH |
|                  | Diğer<br>Ruh<br>Sağlığı<br>Branş-<br>ları | 62  | 183,387   | 11,783 |                             |                    |                                  |                            |       |       |                                                                            |
|                  | Toplam                                    | 829 | 176,818   | 13,473 |                             |                    |                                  |                            |       |       |                                                                            |
| İnanç            | Psiki-<br>yatri                           | 54  | 40,222    | 10,234 | Gruplara-<br>rası           | 2.223,128          | 3                                | 741,043                    | 8,277 | 0,000 |                                                                            |
|                  | Psiko-<br>loji                            | 369 | 42,049    | 10,091 | Gruplar<br>içi              | 73.858,308         | 825                              | 89,525                     |       |       | Diğer Ruh<br>Sağlığı<br>Branşları><br>Psikiyatri                           |
|                  | PDR,<br>EPH                               | 344 | 44,953    | 8,675  | Toplam                      | 76.081,435         | 828                              |                            |       |       |                                                                            |
|                  | Diğer<br>Ruh<br>Sağlığı<br>Branş-<br>ları | 62  | 45,081    | 9,072  |                             |                    |                                  |                            |       |       | PDR,<br>EPH><br>Psikiyatri,<br>Psikoloji                                   |
|                  | Toplam                                    | 829 | 43,362    | 9,586  |                             |                    |                                  |                            |       |       |                                                                            |

Branş değişkenine göre deneklerin hayatın anlamı ölçeğine verdikleri cevapların ortalamaları arasında anlamlı farklar olduğu görülmektedir [ $F(2-826)=5,902, p<0,01$ ]. Hangi gruplar arasında fark olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre diğer ruh sağlığı branşında çalışanların hayatın amacı ölçeğine verdikleri cevapların ortalaması anlamlı olarak psikiyatri ve psikoloji branşlarında çalışanların ortalamalarından daha yüksektir.

Kişisel değerler envanterinde en yüksek ortalamaya sahip olan grup diğer ruh sağlığı branşlarında çalışanlardır.

Kişisel değerler envanterine verdikleri cevapların ortalamaları arasında anlamlı farklar olduğu görülmektedir [ $F(3-825)=5,902, p<0,001$ ]. Hangi gruplar arasında fark olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre diğer ruh sağlığı branşında çalışanların kişisel değerler envanterine verdikleri cevapların ortalaması anlamlı olarak psikiyatri, psikoloji ve PDR, EPH branşlarında çalışanların ortalamalarından daha yüksektir.

İnanç ölçeğine verdikleri cevapların ortalamaları arasında anlamlı farklar olduğu görülmektedir. [ $F(2-826)=8,277, p<0,001$ ] Hangi gruplar arasında fark olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Dunnet C testi sonuçlarına göre diğer ruh sağlığı branşında çalışanların inanç ölçeğine verdikleri cevapların ortalaması anlamlı olarak psikiyatri branşlarında çalışanların ortalamalarından daha yüksektir. Ayrıca PDR, EPH branşında çalışanların inanç ölçeğine verdikleri cevapların ortalaması anlamlı olarak psikiyatri ve psikoloji branşlarında çalışanların ortalamalarından daha yüksektir.

Ölçekler arasındaki ilişkiler incelendiğinde ilk olarak hayatın amacı ve kişisel değerler arasındaki korelasyon Tablo 4'te verilmiştir. Buna göre hayatın anlamı ve amacı faktörü ile kişisel değerler envanteri faktörlerinden disiplin ve sorumluluk, dürüstlük ve paylaşım arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki, saygı ve doğruluk, paylaşım ve saygı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Özgürlük duygusu faktörü ile kişisel değerler envanteri faktörlerinden disiplin ve sorumluluk, dürüstlük ve paylaşım, saygı ve doğruluk, paylaşım ve saygı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

**Tablo 4:** Hayatın Amacı Ölçeği ve Kişisel Değerler Envanteri Arasındaki Korelasyon

|                                   |   | <b>Kişisel Değerler Envanteri</b> | <b>Faktör 1: Disiplin ve Sorumluluk</b> | <b>Faktör 2: Güven ve Bağışlama</b> | <b>Faktör 3: Dürüstlük ve Paylaşım</b> | <b>Faktör 4: Saygı ve Doğruluk</b> | <b>Faktör 5: Paylaşım ve Saygı</b> |
|-----------------------------------|---|-----------------------------------|-----------------------------------------|-------------------------------------|----------------------------------------|------------------------------------|------------------------------------|
| Hayatın Amacı Ölçeği              | r | 0,376**                           | 0,439**                                 | -0,042                              | 0,348**                                | 0,241**                            | 0,187**                            |
|                                   | p | 0,000                             | 0,000                                   | 0,226                               | 0,000                                  | 0,000                              | 0,000                              |
| Faktör 1: Hayatın Anlamı ve Amacı | r | 0,372**                           | 0,443**                                 | -0,048                              | 0,339**                                | 0,230**                            | 0,183**                            |
|                                   | p | 0,000                             | 0,000                                   | 0,166                               | 0,000                                  | 0,000                              | 0,000                              |
| Faktör 2: Özgürlük Duygusu        | r | 0,194**                           | 0,172**                                 | 0,024                               | 0,203**                                | 0,180**                            | 0,086*                             |
|                                   | p | 0,000                             | 0,000                                   | 0,499                               | 0,000                                  | 0,000                              | 0,013                              |
| Faktör 3: Emeklilik Planı         | r | 0,183**                           | 0,217**                                 | -0,037                              | 0,170**                                | 0,096**                            | 0,135**                            |
|                                   | p | 0,000                             | 0,000                                   | 0,289                               | 0,000                                  | 0,006                              | 0,000                              |

\* 0,05 düzeyinde anlamlı

\*\* 0,01 düzeyinde anlamlı

Kişisel değerler ve inanç arasındaki korelasyon Tablo 5'te verilmiştir.

**Tablo 5:** İnanç ve Kişisel Değerler Arasındaki Korelasyon

|                                  |   | <b>İnanç Ölçeği</b> | <b>İç Güdüm-lü İnanç</b> | <b>Dış Güd-ümlü İnanç</b> | <b>Faktör 1: Sekülerleşmiş İnanç</b> | <b>Faktör 2: Dünyevi Amaçlı İnanç</b> | <b>Faktör 3: Sosyal Amaçlı İnanç</b> |
|----------------------------------|---|---------------------|--------------------------|---------------------------|--------------------------------------|---------------------------------------|--------------------------------------|
| Kişisel Değerler Envanteri       | r | 0,263**             | 0,245**                  | 0,142**                   | -0,048                               | 0,191**                               | 0,089*                               |
|                                  | p | 0,000               | 0,000                    | 0,000                     | 0,171                                | 0,000                                 | 0,011                                |
| Faktör 1: Disiplin ve Sorumluluk | r | 0,255**             | 0,265**                  | 0,100**                   | -0,103**                             | 0,203**                               | 0,051                                |
|                                  | p | 0,000               | 0,000                    | 0,004                     | 0,003                                | 0,000                                 | 0,143                                |
| Faktör 2: Güven ve Bağışlama     | r | 0,112**             | 0,038                    | 0,151**                   | 0,089*                               | 0,043                                 | 0,150**                              |
|                                  | p | 0,001               | 0,280                    | 0,000                     | 0,010                                | 0,215                                 | 0,000                                |
| Faktör 3: Dürüstlük ve Paylaşım  | r | 0,222**             | 0,238**                  | 0,077*                    | -0,088*                              | 0,160**                               | 0,044                                |
|                                  | p | 0,000               | 0,000                    | 0,026                     | 0,011                                | 0,000                                 | 0,208                                |
| Faktör 4: Saygı ve Doğruluk      | r | 0,114**             | 0,092**                  | 0,081*                    | 0,040                                | 0,060                                 | 0,036                                |
|                                  | p | 0,001               | 0,008                    | 0,020                     | 0,248                                | 0,087                                 | 0,301                                |
| Faktör 5: Paylaşım ve Saygı      | r | 0,099**             | 0,092**                  | 0,054                     | -0,022                               | 0,120**                               | -0,030                               |
|                                  | p | 0,004               | 0,008                    | 0,117                     | 0,524                                | 0,001                                 | 0,391                                |

\* 0,05 düzeyinde anlamlı

\*\* 0,01 düzeyinde anlamlı

Disiplin ve sorumluluk faktörü ile iç güdümlülük, dış güdümlülük, dünyevi amaçlı inanç arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki, sekülerleşmiş inanç arasında negatif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Güven ve bağışlama faktörü ile dış güdümlü inanç, sekülerleşmiş inanç, sosyal amaçlı inanç arasında pozitif

ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Dürüstlük ve paylaşım faktörü ile iç güdümlülük, dış güdümlülük, dünyevi amaçlı inanç arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki, sekülerleşmiş inanç arasında negatif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Saygı ve doğruluk ile iç ve dış inançlı inanç arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Paylaşım ve saygı ile iç güdümlü inanç arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki, dünyevi amaçlı inanç arasında negatif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Hayatın amacı ölçeği ve inanç ölçeği arasındaki korelasyon Tablo 6’da verilmiştir. Buna göre hayatın anlamı ve amacı faktörü ile iç güdümlü, dünyevi amaçlı ve sosyal amaçlı inanç arasında pozitif ve anlamlı, sekülerleşmiş inanç arasında negatif ve anlamlı, ilişki vardır.

**Tablo 6:** Hayatın Amacı Ölçeği ve İnanç Ölçeği Arasındaki Korelasyon

|                                   |   | İnanç Ölçeği | İç Güdümlü İnanç | Dış Güdümlü İnanç | Faktör 1: Sekülerleşmiş İnanç | Faktör 2: Dünyevi Amaçlı İnanç | Faktör 3: Sosyal Amaçlı İnanç |
|-----------------------------------|---|--------------|------------------|-------------------|-------------------------------|--------------------------------|-------------------------------|
| Hayatın Amacı Ölçeği              | r | 0,188**      | 0,203**          | 0,064             | -0,081*                       | 0,087*                         | 0,113**                       |
|                                   | p | 0,000        | 0,000            | 0,067             | 0,019                         | 0,012                          | 0,001                         |
| Faktör 1: Hayatın Anlamı ve Amacı | r | 0,210**      | 0,245**          | 0,047             | -0,121**                      | 0,088*                         | 0,127**                       |
|                                   | p | 0,000        | 0,000            | 0,180             | 0,000                         | 0,012                          | 0,000                         |
| Faktör 2: Özgürlük Duygusu        | r | -0,033       | -0,087*          | 0,059             | 0,125**                       | -0,020                         | -0,002                        |
|                                   | p | 0,344        | 0,012            | 0,087             | 0,000                         | 0,570                          | 0,964                         |
| Faktör 3: Emeklilik Planı         | r | 0,088*       | 0,016            | 0,137**           | 0,057                         | 0,140**                        | 0,020                         |
|                                   | p | 0,011        | 0,645            | 0,000             | 0,101                         | 0,000                          | 0,572                         |

\* 0,05 düzeyinde anlamlı

\*\* 0,01 düzeyinde anlamlı

Tüm bu bulgular incelendiğinde ruh sağlığı çalışanları ve ilgili branş öğrencilerinin hayatı anlamlandırmalarında inanç ve değerlerin rolü daha çok tespit edilebilir.

Ruh sağlığı çalışanı ve öğrencileri örneğinin diğer evrendeki diğer örneklerle de örtüştüğü tesbit edilmiştir. Ruh sağlığı çalışanlarının ve öğrencilerinin iç güdümlü inanç sahiplerinin inanca verdikleri anlamın daha samimi olduğu görülmüş, kişisel değer kazanımlarında da etkili olduğu diğer araştırma bulgularıyla da örtüşmüştür.

## **Sonuç ve Değerlendirme**

Bu araştırma sonucunda; hayatın anlamı, değerler ve inançlar arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Araştırmada kullanılan her 3 ölçeğin kendi alt faktörleri ile kendi içinde ve diğer ölçeklerle ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Araştırmamızda elde edilen bulgulara göre değerler ölçeğindeki tüm değerlerin kendi içlerinde birbirleriyle pozitif anlamlı bir ilişki ağı vardır. Değerlerle ilgili her bir kazanım diğer değerlerle ilgili kazanımlarında güçlenmesine sebep olmuştur. Ayrıca kişisel değerlerin inançlarla çok yakından ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Özellikler iç güdümlü dindarlıkla kişisel değerlerin pozitif anlamlı ilişkiler kurduğu bulgulanmıştır.

Bireylerin inançları iç güdümlü eğilim sergiledikçe sekülerleşmiş inançtan uzaklaştıkları belirlenmiştir. Bu bulgu inancın samimileştikçe çıkar beklentisinden uzaklaştığını göstermektedir.

Hayatın amacı ve anlamı ile ilgili farkındalık arttıkça özgürlük duygusu ve emeklilik sürecine hazır oluşluk da güçlenmektedir. Hayatın anlamı ve amacı ile ilgili farkındalık arttıkça kişisel değerlerle ilgili disiplin ve sorumluluk, dürüstlük ve paylaşım değerleri güçlenmektedir. Gene saygı ve doğruluk, paylaşım ve saygı değerleri birbirlerinden güç almaktadır. Özgürlük duygusu güçlendikçe kişisel değerlerden disiplin, sorumluluk, dürüstlük, paylaşım, saygı ve doğruluk değerlerinde de güçlenme görülmektedir. Hayatın anlamı ve amacı inançla ilişkilidir. Özellikle iç güdümlü inanca ulaşmış bireylerin varoluşsal olarak hayatı anlamlandırma süreçlerinde farkındalıklarının daha güçlü olduğu görülmektedir. Bu bulgu inancın hayatı anlamlandırmadaki etkisini gösterir niteliktedir. Bunun aksine sekülerleşmiş inanç sahibi bireylerin ise hayatı anlamlandırmakta zorlandıkları bulgulanmıştır.

Araştırmamızda elde ettiğimiz bulgular neticesinde hayatı anlamlandırma, kişisel değerler ve inanç sırasıyla; psikiyatriden-pdr-psikoloji-diğer ruh sağlığı çalışanları branşlarına doğru güçlenmektedir.

Hayatın Anlamı Ölçeğine verilen cevaplar ise varoluşsal değişkenlerle ilgilidir. Varoluşsal kaygı ve değişkenler bilincin zaman zaman gizil alanlarında bulunmaktadır. Aynı zamanda varoluşsal sorgu ile ilgili farkındalığı arttıracak araştırmaların yaygınlaşması da önem arz ettiği için önerilmektedir. Hayatın anlamına dair tüm kazanımlar hem bireysel olarak hem de bilimsel olarak çok önemli süreçler olduğu için araştırmalarda bu olgunun daha yaygın incelenmesi önerilmektedir.

Değerler ve inanç olgusu da yeni araştırmalarla incelenerek bilimsel literatürde daha çok kaynağa ulaşılması önerilmektedir. Araştırma sonuçlarında bulguları gibi iç güdümlü inanç hayatı anlamlandırmada ve değer kazanımlarında

çok önemli rol üstlendiği için çıkarıcı seküler dindarlıktan daha anlamlıdır.

Araştırmanın sonuçlarının eğitim, (değerler eğitimi, anlam eğitimi, inanç eğitimi başta olmak üzere) alanlarında kullanılması önerilmektedir.

Araştırmamızda din psikolojisi ve psikoloji bilimleri için önemli bulgular elde edilmiştir. Yeni araştırmalarla konunun daha iyi aydınlatılması ve her iki alana da katkı sağlayacak araştırmalar yapılması önerilmektedir.

## Kaynakça

- Akarsu, B. (1975). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu, 1975.
- Allport, G.W. ve Ross, J.M. (1967). Personal Religious Orientation And Prejudice, *Journal of Personality And Social Psychology*, 5(4).
- Budak, S. (2003). *Psikoloji Sözlüğü*, Ankara: Bilim Sanat Yayınları.
- Bulut, H. İ. (2002). “İlahiyat Fakülteleri Kelam Anabilim Dalı 7. eğitim-öğretim meseleleri koordinasyon toplantısı ve bir kelam problemi olarak din-dünya ilişkisi” konulu sempozyumdan izlenimler, sonuç bildirgesi”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6.
- Ekşi, H. ve ark. (2008). Bireysel değerler envanterinin dilsel eşdeğerlik geçerlik ve güvenirlik çalışması, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27(27).
- Güçlü A. (2002). *Felsefe Sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Hökelekli, H. (2003). *Din Psikolojisi*, 5. Baskı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Hökelekli, H. (2013). *Psikoloji, Din ve Eğitim Yönüyle İnsani Değerler*, İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Karasar, N. (1984). *Bilimsel Araştırma Metodu*. Ankara: Hacettepe Taş Kitapçılık.
- Kıraç, F. (2007). *Dindarlık Eğilimi, Varoluşsal Kaygı ve Psikolojik Sağlık*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi SBE.
- Kula, N. (2005). *Bedensel Engellilik ve Dini Başa Çıkma*, İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Mehmedoğlu, A.U. (2013). Üniversite öğrencilerinin değer yönelimleri ve dindarlık, *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu (Bildiriler, 26-28 Kasım 2004, İstanbul)*, Recep Kaymakcan ve diğerleri (Ed.), İstanbul: Ensar Neşriyat, 2. baskı.
- Mehmedoğlu, A. U. (2006). Dindarlığın peşinde: Din psikolojisinde araştırma, ölçme ve yorumlama üzerine, *İslami Araştırmalar Dergisi*, 19(3) TEKDAV.
- Ok, Z. (2011). Dini tutum ölçeği: Ölçek geliştirme ve geçerlik çalışması, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2).
- Özakıncı, C. (1998). *Dil ve Din*, 3. Baskı, İstanbul: Panel Yayınevi.



- Peker, H. (2003). *Din Psikolojisi*, İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Poyraz, H. (2013). Değerlerin kuruluşu ve yapısı, *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu (Bildiriler, 26-28 Kasım 2004, İstanbul)*, Recep Kaymakcan ve diğerleri (Ed.), İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2. Baskı.
- Schwartz, S.H. (2014). An overview of the Schwartz theory of basic values, *Online Readings in Psychology and Culture*, 2 (1), s. 5-6 (<http://dx.doi.org/10.9707/2307-0919.1116>).
- Taşdelen, D. (2012). *Dil Felsefesi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Tekin, M. (2011). *Kutsal Sekülerizm*, İstanbul: Açılım Kitap.
- Yapıcı, A., Kutlu, M. O., Bilican, F. I. (2012). Öğretmen adaylarının değer yönelimleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (42), 9-151.



## The Religiosity of Mental Health Professionals and Students of Counselling and Its Relation with Their Purpose of Life and Personal Values

Murat İSKENDER \*

Ömer AKGÜL \*\*

Gülşah TURA \*\*\*

**Abstract** - In this research, the relationship between the meaning of the life and the values are investigated. The sample in this study is made up of mental health professionals and undergraduate/graduate students who work in the same field. Purpose in Life Test, Personal Values Inventory, Internal Versus External Control of Reinforcement and demographic data are collected from 829 people.

Meaningful relations have been found between” Purpose of Life and Its Meaning”, “Personal Values“, and “Internal or External Belief Variables”. Positive correlations have been found between the sincere religious people’s meaning of life and their personal values. Also, it has been seen that people who have strong personal values are more successful on giving a meaning to life and in their personal belief systems. In summary; there are powerful and meaningful relationship between those three variables.

---

\* Assoc. Prof. Dr., Sakarya University, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı

**E-mail:** iskender@sakarya.edu.tr

**Address for correspondence:** Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Hendek Sakarya, 54300

\*\* Uzm. Psikolojik Danışman, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ruh Sağlığı Derneği Başkanı.

**E-mail:** omer.akgul@kimpisikoloji.com

\*\*\* Uzm. Psikolojik Danışman, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

**E-mail:** gulderer@hacettepe.edu.tr

## Introduction

The word “meaning” means “sense, signification” in English, “sens, signification” in French, “bedeutung, sinn” in German, “ma’na, mana” in old Turkish. In other words, it is the linguistic content (Güçlü 2002, p.66). Also it could be described as what a word indicates or connotes. Besides it is what a suggestion, a design, or a production and masterpiece is trying to explain (kar-su, 1975, p.18). In this framework of the meaning the values take shapes, or a meaning that matches the values is built. So as a whole the value, meaning and belief are intertwined.

According to Allport, who distinguishes piousness typologies as intrinsic and extrinsic, explains the most important criterion as the meaning the believer give for his/her belief. Allport questions if we have control over the meaning as the meaning controls our life. He emphasizes how we are aware of our mental abilities. For Allport piousness is divided into two; as intrinsic and extrinsic piousness. Intrinsically pious people are those who live their religion and get their motivation from the religion they believe in. Extrinsically pious people live their religion in order to get security, consolidation to have social interest, to hang around, to gain a social statue and to legitimize themselves and the like (Allport ve Ross, 1967, p.432-443).

Belief is a word used very often in daily language, which is called faith in dictionary, has meanings such as; to trust, to rely on, to have peace and satisfaction by heart (Hökelekli, 2003, p.156). In different languages for example in French it is ‘croyance’, in English ‘belief’, in Arabic ‘iman, itikad, kanaat’, in German ‘glaube, überzeugung’. The meaning is given to belief both as uncertain knowledge or contentment and a statement of law based on concrete truths”, “including all the grades of probability, eluded from suspicion, a complete acceptance and confirmation” (Peker, 2003, p.71), “acceptance or rejection on the basis of self- confidence” (Akarsu, s.101).

In cognitive sense; value means “is what makes something desirable or beneficial, spiritual energy ode to a thing” and common sense and standards for what is approved or disapproved in society. (Güçlü, p.195). Those personal values affect both the meaning people ascribe to life and their beliefs.

Depending on what we discussed earlier we can maintain that there is a relation between values, meaning of life and the belief of mental health professionals and the students of the same fields. Thus, the purpose of this research is to examine the aforementioned relationship between the values, purposes of life, and the tendency for piousness in the mental health experts’ and the students’ who work in the same field.

This research aims at finding answers for these questions: According to psychiatry, psychology, psychological counsellors and other mental health workers gender and to their majors

- 1) Is their point of view for purpose of life changing?
- 2) Are their personal values differentiating?
- 3) Is their belief changing?
- 4) Is there a relationship between their values, their purpose of life and their tendency for piousness?

**Method**

This is a quantitative research. In quantitative researches the relations between the parameters are examined, standardized data collecting means are used, quantitative data are interpreted. Research is actualized by relationally browsing model. There is also a relationally browsing model that aims to display the variation between two or more parameters. This is called relational browsing approach. Correlation and comparison are in this group (Karasar, 1984, p.83).

**The Population and Paradigm of the Research**

The universe of the research is mental health Works and its students. The paradigm group consists 369 psychologists (% 44,5), 344 psychological counsellors (%41,5), 54 psychiatrists (%6,5), 62 other workers from different branches at mental health, in total 829 people (123 students, 706 workers). In Table 1 distribution of groups are shown.

| Table 1: Demographic Features of Sample |                              |           |            |
|-----------------------------------------|------------------------------|-----------|------------|
|                                         | Groups                       | Frequency | Percentage |
| Gender                                  | Male                         | 196       | 23,6       |
|                                         | Female                       | 633       | 76,4       |
|                                         | Total                        | 829       | 100,0      |
|                                         | Psychiatry                   | 54        | 6,5        |
| Branch                                  | Psychology                   | 369       | 44,5       |
|                                         | Psychological Counselors     | 344       | 41,5       |
|                                         | Other Mental Health Branches | 62        | 7,5        |
|                                         | Total                        | 829       | 100,0      |
| Education                               | Student                      | 123       | 14,8       |
|                                         | Graduate                     | 706       | 85,2       |
|                                         | Total                        | 829       | 100,0      |

## Methods of Data Collection

Data are collected through the question forms in our research. The question form consists two parts apart from the introduction. The first part is the experimental one, and is supposed to state the demographic features. In the second part 3 scales are used.

Roy's (2003) "Personal Values Inventory" scale's Turkish form's validity and reliability is studied by Ekşi and his friends (Ekşi, 2008, p.15).

Victor Frank's logotherapy is taken as the base and the name "Purpose in Life Scale" is taken from the study of Crumbach and Maholick. The scale's suitability for Turkish culture is done by Kırarç (Kırarç, 2007, p.90).

Allport and Ross (1967)'s "Intrinsic-Extrinsic Religiosity" scale is one of the most used method in religion psychology. This scale is translated into Turkish by Ok (Ok, 2011, s.539).

## Findings

The data are analysed by SPSS 19.0 programme and statistics regarding to the parameters (frequency Rangers, mod values, percentages, arithmetic averages) are found, t-tests with one direction variance analysis are done and the correlations between the parameters are analysed.

The average point that men give fort he meaning of their lives is higher than the women's [t(827)=3,082; p<0,01].

There is a meaningful difference between the different branches' workers' answers [F(2-826)=5,902, p<0,01]. According to the Scheffe test results of which is applied to find out the difference between varied branches, other mental health branch workers (social services, life coaches) answer points are higher than those who work for psychiatry or psychology departments.

It is seen that there is a meaningful difference between the answers given for personal values inventory [F(3-825)=5,902, p<0,001]. According to the Scheffe test, the result is the same with the previous one.

The answers given for the belief scale, again show difference between the branches [F(2-826)=8,277, p<0,001]. According to the Dunnet C test to find out between which groups there is a difference again the other mental health workers' answers are higher than those who work as psychologists or psychiatrists.

There is a meaningful and positive relationship between the meaning and purpose of life with personal values such as discipline and responsibility, honesty

and communion. It also consists the value freedom.

The correlation between personal values and belief: a positive and a meaningful relationship is found between discipline and responsibility factors, with earthly belief and the intrinsic and extrinsic orientation. Yet, on the other hand a negative relationship is found between secular belief. A positive and meaningful relationship is found between honesty and forgiveness factors with extrinsic belief, secular belief and social belief. positive and meaningful relationship is found between respect and sharing factors with intrinsic and extrinsic orientation, earthly belief, yet negative relationship is found between all these factors and secular belief. Positive and meaningful relationship is found between respect and righteousness with intrinsic and extrinsic belief. Negative and meaningful relationship is found between sharing and respect with intrinsic belief.

The correlation between the meaning of life scale and belief scale: There is a positive relationship between the purpose and the meaning of life and the intrinsic orientation, earthly belief and social belief, however, there is a negative relationship between the secular belief.

### **The Result and the Evaluation**

According to the findings of our research there is a relationship between the values, The acquisition of a value requires the integration of other kinds of values. Besides it is found out that there is a relativeness between the personal values and beliefs. Intrinsic religiosity effects all kinds of personal values in a positive way. If the person's belief is intrinsic, they are staying away from the secular religious beliefs. This finding shows us that if a person is sincere with his or her belief he is not in need of expectation of any kind of benefit.

As the awareness of a person's meaning and purpose of life increases, his/her readiness for freedom and retirement strengthens. Also his/her values such as discipline, responsibility, and sharing strengthen. Respect and accuracy are related to each other in a positive way. And, as the feeling of freedom strengthen, the discipline, responsibility, communion also strengthen. This finding shows us that our beliefs are helping us to strengthen these values so that the meaning and purpose of life also strengthen. On the other hand, people who have secular beliefs are having hard times to find meaning for their lives.

As the result of our research shows giving meaning to life, personal values and belief can be carried out by the help psychiatry, psychological counsellors, psychology to other mental health workers. While disorders such as coming

from existential breaks still need biologic treatments. Based on what we discussed earlier the *Psychological* and mental health services in our country should offer psychological treatment for problems that could be solved with psychotherapy before starting the medical treatment.

**Keywords:** Values, Belief, Meaning of Life, Mental Health.